

3.3. A bűn megjelenése földünkön (I. Móz. 3. fejezet)

Miért engedte meg Isten a bűn megszületését?

A Biblia szerint *“Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék felülről való és a világosságok Atyjától száll alá, akinél nincs változás, vagy változásnak árnyéka”* (Jak. 1:17). Isten a szeretet (I.Ján.4:8) és *“nem lakhatik nála gonosz”* (Zsolt.5.5). Azaz a bűn forrása nem Istenben keresendő. Világunk kezdeti tökéletességét egy engedetlenség háborította meg, és ennek eredményeként állt elő a ma ismert, sok nyomorúsággal átszótt, távolról sem tökéletes világ.

Ezzel az állítással kapcsolatban általában két kérdés merül fel.

- 1.) Ha Isten mindent tökéletesnek és jónak teremtett és tőle nem származik rossz, akkor hogyan és honnan került világunkba a bűn?
- 2.) Ha Isten mindent előre lát (Ap.Csel.15:18, vagy Ezék.11:5b), akkor miért nem akadályozta meg világunk elbukását? Vagy másképpen téve fel a kérdést: egyáltalán miért teremtette meg világunkat, ha tudta, hogy az el fog bukni?

Isten számos világot és lényt teremtett (Kol.1:16, Jób.38:4-7) – köztük a földet és az embert is –, akik számára megadta az önálló döntés lehetőségét és felelősségét. *“Ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság”* (II. Kor.3:17). Szabad akaratunk által fejlődik jellemünk, alakul személyiségünk, formálódik meggyőződésünk. Lelkiismereti szabadság nélkül Isten pusztán öntudatlan szolgálókat, gépeket alkotott volna, ami eleve kizárja a valódi ÉLET lehetőségét. Nem elsősorban értelmi és alkotóképességünk tesz bennünket emberré – hiszen ebben meglehetősen különbözünk egymástól –, hanem sokkal inkább az, hogy mindnyájan felelősséggel tartozunk azért, amit mondunk és teszünk.

A szabad választás jogának megadása ugyanakkor azzal a “kockázattal” is együtt járt, hogy valaki, valamikor egyszer ellene mondhat az isteni világ alapvető rendjének: az önzetlen másokért élés elvének, a *“szabadság tökéletes törvényének”* (Jak.1:25). Isten tudatában volt annak, hogy ez az ellentmondás egyszer meg fog történni, ezért *“örök időknél előtte”* egy tervet készített (a Biblia ezt *“titoknak”* nevezi) annak érdekében, hogy ezt a törvényt elleni lázadást legyőzze és kiigazítsa. (Pl. Efézus 1:9-10, 3:9-10). Győzelmét azonban a saját eszközeivel, a saját törvényének áthágása nélkül, tökéletes szeretettel kellett elérnie ahhoz,

hogy a lázadás oka, az Istennel szembeni bizalmatlanság és féltékenység örökre megszűnjön. Csak egyetlen: zseniális és váratlan megoldás létezett – magának Istennek kellett meghalnia, hogy bemutassa és megértesse teremtményeivel, mit is jelent valójában az Ő szeretet-törvénye.

A tagadás egy olyan lényben született meg, aki kezdetben maga is igaz volt, de nem tudott megállni az igazságban. Ő lett a hazugság vagy tagadás ösatyja, Sátán.¹ (Ján.8:44). Az egész teremtett világ választás elé került, hogy melyik életelv szerint akar élni. Sok lény bukott el a próbában és vált Sátán követőjévé. (Jel.12:7-9). Mikor földi világunk megteremtett, ez a szakadás már megtörtént. Isten nem véletlenül szólította fel az első emberpárt arra, hogy az *“Éden kertjét”* ne csak művelje, de *“őrizze”* is. (I.Móz.2:15). Ez a figyelmeztetés megalapozott volt, mivel Sátán szándékai szerint *“emberölő volt kezdettől fogva”* (Ján.8:44) és azóta is *“mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen”*. (I. Pét.5:8)

Isten tudta, hogy Sátán meg fogja kísérteni az első emberpárt is. Próbálta felkészíteni őket arra, hogy megálljanak majd az igazságban, ugyanakkor nem hasonulhatott meg saját törvényével, azaz tiszteletben kellett tartania az emberpár szabad választását. A korábban már említett figyelmeztetésen kívül Isten még két dolgot tett. Minden nap megkereste az emberpárt és beszélgetett velük, tanítgatta őket. Másrészt egyetlen helyre és egyetlen konkrét cselekedetre korlátozta Sátán kísértési lehetőségét. Az emberpár számára határozottan és pontosan kinyilvánította szabad akaratuk próbáját és annak következményét: *“A kert minden fájáról bátran egyél. De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél: mert amely napon eszel arról, bizony meghalsz.”* (I.Móz.2:16-17). Isten szava világos és félreérthetetlen volt: teljes szabadságuk volt mindenre, pusztán egyetlen dologban kellett megállniuk - mégpedig a saját érdekükben. Isten tehát a maga részéről mindent megtett, amit a szabadság törvénye lehetővé tett. A többi már az ember saját választása, felelőssége volt, amivel szabadon élhetett.

És sajnos élt is, de rosszul, amivel a legrosszabbat idézte elő maga és utódai számára. Isten előtt ez a végeredmény sem volt titok. Ő már eleve úgy teremtette meg a világot és benne Ádámot és Évát, hogy tudta: egyszer majd meg kell halnia érte emberi és örök halállal, sok

¹ Neve jelentése: Ellenség. Felmerülhet bennünk a kérdés, hogy ha Isten előre tudta, hogy melyik angyala válik Sátánná, akkor őt miért teremtette meg. Sátán lázadásakor a mennyei teremtmények harmada (!) követte őt. Tehát potenciálisan éppen ennyi lényben rejtett benne a lázadás lelkülete. Ha Isten egyiküket sem teremtette volna meg, akkor éppen a szabad akaratnak, a felelősségteljes választásnak nem adott volna teret, ami a lelki fejlődés, a jellem-kialakulás legfontosabb eszköze.

szenvedés után. Hogy miért vállalta ezt Isten? Miért hozott létre olyan teremtményeket, akikről tudta, hogy majd a halálát okozzák? Erre logikus magyarázat nincs. Ez a szeretet titka. Ezt a titkot mi is ismerjük kicsiben: szereteteink kapcsán. Szeretünk akkor is, ha az épp szenvedéssel jár együtt, magunk sem tudjuk indokolni, miért. Isten esetében sincs más magyarázat, csak amit maga a Biblia is mond, mégpedig az az egyszerű igazság, hogy Isten minden botladozása és bűne ellenére szánja és szereti az embert. *“Mert úgy szerette az Isten a világot, hogy egyszülött fiát adta, hogy valaki hiszen őbenne el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Ján.3:16*

“Hát elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön méhe fián? És ha elfeledkeznének is ezek: én terólad el nem feledkezem: Ime az én markaimban metszettek fel téged, kőfalaid előttem vannak szüntelen.” (Ésa.49:15-16)

Az első emberpár bukása nem volt törvényszerű, vagy eleve elrendelt. Minden adottságuk és lehetőségük meg volt arra, hogy győzzenek a kísértés felett: figyelmeztetés, egyértelmű eligazítás és tiltás, a következmények bejelentése, az Istennel való bizalmi kapcsolat. Ezen felül Isten az első emberpárt *“egyenesnek”* és a *“jóra nyitottnak”* teremtette meg. (Préd.7:29 pontosított fordítása). Ádám és Éva szabad választásával a Teremtő közelében és hatására egyre inkább olyanná válhatott volna, mint alkotója.

Az emberpár édenkerti tartózkodása próbatételt jelentett más szempontból is. Isten eredeti terve és célja az volt, hogy majd az emberre bízta a föld feletti uralmat, de előbb kicsiben vizsgálta meg, hogy alkalmasak-e megbízatásukra. Az isteni értékrend örök törvényszerűsége, hogy *“aki a kevesen hű, sokra bízatik ezután”* (Luk. 16:10).

Az első bűn

Megdöbbentő, hogy Sátán mennyire gyorsan célt ért Ádám és Éva elbuktatásakor. Érdeemes ezt az *“ősmintát”* kicsit közelebbről megvizsgálni, mert az Ellenség törekvése és módszere a mai napig változatlan.

Az engedetlenség felé vezető első lépést maga az ember tette meg. Noha Isten tiltotta tőlük a *“jó és gonosz tudásának fáját”*² Éva mégis a fa közelébe merészkedett. Talán csak kíváncsi

² A fa nem volt semmiben sem különleges vagy misztikus. Neve pusztán arra utalt, amelyen szerepet betöltött a szabad választás próbájában. Ha az ember eszik a fa gyümölcséből, akkor már valóban tudni fogja, mit jelent Isten törvényének áthágása. Már lesz erről és ennek következményeiről gyakorlati tapasztalata (félelem,

volt. Talán csak érdekelte, mitől más ez a fa, mint a többi. Egy ártatlannak tűnő közeledés a bűn felé és a baj máris közelebb van, mint gondolnánk. *“Senki se mondja, mikor kísértetik: Az Istentől kísértetem...hanem mindenki kísértetik. Amikor vonja és édesgeti a tulajdon kívánsága” (Jak.1:14).* Maga Sátán arra törekedett, hogy saját személyét és valódi célját leplezve közelítse meg az emberpárt. Túl átlátszó lett volna, ha szemtől szemben próbálja meg őket rávenni a hűtlenségre. Ádám és Éva előtt ezért egy ártatlannak tűnő, de “intelligens” állat formájában jelent meg, akiről esetleg elképzelhető lehetett, hogy a titokzatos “tudás fáját” illetve beszélővé vált. (I. Móz. 3:1 “*ravasznak*” fordított kifejezését pontosabban így fordíthatnánk: okos, intelligens). Sátán ma is ugyanilyen rejtett módon, sokszor “ártatlan és vonzó külsőben” jelenik meg előttünk. Hány veszélytelennek induló gondolatunk, érzelmünk, beszélgetésünk stb. vezetett azután túl messzire. Ellenségünk sok ezer éves emberismerettel bír és jól tudja, hol vannak gyenge pontjaink, hol vagyunk sebezhetőek. Ha elgyengülünk annál hevesebben támad. Személyes terve van minden egyes ember elbuktatására. *“...a bűn az ajtó előtt leselkedik és rád van vágódása” (I.Móz.4:7)*

Éva egyedül állt meg a fa mellett és figyelt fel a beszélő kígyóra. Érthetetlen, hogy miért nem kezdett gyanakodni, vagy ijedt meg a szokatlan jelenségtől. Talán ismét győzött benne a kíváncsiság. Sátán jól sejtve Éva gondolatait, szinte bekapcsolódott töprengéseibe. *“Csakugyan azt mondta az Isten, hogy a kertnek egy fájáról se egyetek?” (I.Móz.3:1)* Micsoda felütés! A “*csakugyan*” szó alkalmas volt arra, hogy bizonytalanságot keltsen. A szándékosan túlzó megfogalmazás pedig alkalmas volt arra, hogy Évát belevonja egy beszélgetésbe. És Éva lépre ment. Azonnal válaszolt a kígyónak és ezzel kiszolgáltatta magát Sátán befolyásának. Meglepő pontossággal idézte fel az Istentől hallott figyelmeztetést, ami eddig távol tartotta a fától. Pontosította a kígyó szavait és hozzátette, hogy a tilalom megszegése halállal járna. Közben Ádám is megérkezett a fa alá. Sátán elérkezettnek látta az időt arra, hogy nyíltan megtámadja Isten szavahihetőségét és indítékát. *“Bizony nem haltok meg, hanem tudja az Isten, hogy amely napon esztek abból, megnyilatkoznak a ti szemeitek és olyanok lesztek mint az Isten: jónak és gonosznak tudói” (I.Móz. 3:4-5).* Első kijelentésével meghazudtolta Istent és elaltatta az asszony óvatosságát. Majd utána következő síma szavaival igyekezett éket verni a Teremtő és teremtményei közé azáltal, hogy pozitívnak tüntette fel azt, amit Isten eltiltott az embertől. Mintha Isten féltékenyen őrizne valamit, ami pedig jó lenne teremtményeinek. Ezzel ugyanakkor Sátán egy olyan lehetőséget kínált fel az ember számára, amiről jól tudta, hogy erős vágya lehet. (*“Olyanok lesztek, mint az Isten,*

bűntudat, zavar stb.)

jónak és gonosznak tudói”) A cél, amit ezzel felvillantott az ember szeme előtt, az jó volt. Hiszen mi rossz lehet abban, ha megéve a gyümölcsöt, olyanokká válnak mint Isten? A Biblia tanítása szerint azonban nem igaz “a cél szentesíti az eszközt” emberi közmondása. A jó cél nem szentesíti a rossz eszközt. A legnemesebb szándék is értéktelenné válik, ha nem szabályszerű és tiszta eszközökkel érik el. Isten szándéka is az volt, hogy Ádám és Éva olyanná váljon, mint ő. Azonban nem az engedetlenség gyakorlati megtapasztalása által szerette volna megismertetni az embert a jó és a rossz fogalmával, hanem minden bizonnyal fokról fokra, jellemük erősödésének arányában tárta volna fel előttük a világmindenségben folyó nagy küzdelem lényegét.

A döntést az asszony hozta meg először. Abból indult ki, amit testi érzékszervei által tapasztalt és nem gondolt többet Isten figyelmeztetésére. Tanulságos megfigyelni, mennyire megváltozott a látásmódja, miután szóba állt a kísértéssel: *“És látta az asszony, hogy jó az a fa eledelre és hogy kedves a szemnek és kívánatos az a fa a bölcsességért...”* (I. Móz.3:6). Jakab apostol a kísértés bennünk való munkálkodásának ezt az állomását nevezi a *“kísértés megfogásának”*, ami aztán *“bünt szül, a bűn pedig teljességre jutván halált nemz”* (Jak.1:15). Éva, mint minden nő prototípusa, *érzéseire* hagyatkozva szakított a fa gyümölcséből és evett abból. Tipikus lépés a bűn útján. Sátán kísértéseink által vonz bennünket a bűn felé, majd érzelmeink által ejt rabul, amit utólag, vagy már rögtön a kívánság pillanatában meg is ideologizál számunkra. Miért is nem baj, miért is nem bűn az, amire készülünk, vagy amit épp elkövetünk. (Mások is így élnek, ilyen a világ, valahogy meg kell oldani, nem tenném, ha nem ez lenne a helyzet stb.) Nincs új a nap alatt. Éva ezután adott a gyümölcsből férjének is. Ádám Évával szemben már sokkal inkább tudatos döntést hozott. Nem a gyümölcs maga, vagy a felkínált lehetőség csábította, hanem – úgy tűnik – talán Éva miatt döntött így. *“És Ádám nem csalattatott meg, hanem az asszony megcsalattatván, bűnbe esett.”* (I. Tim.2:14.)

Az alábbiakban összegezzük azokat a szempontokat, amelyek alapján "elvárható lett volna", hogy az első emberpár bizalmatlanul fogadja a kísértést és hűséges marad Istenhez:

a) Isten korlátozta a megkísérthetőég mértékét azáltal, hogy egyetlen pontra, egyetlen fára vonatkozott a tilalom. (Gondoljunk csak bele, mennyivel könnyebb lenne ellenállni a rossz késztetéseknek, ha bennünket is csak egy bizonyos helyen, egyetlen vonatkozásban érhetnének el a kísértések, úgy, ahogyan egykor Ádámot és Évát.)

b) Isten előre figyelmeztette az emberpárt, hogy létezik ellenség (I. Móz.2:15)

c) I. Móz.2:16-17 versekből kiderül, hogy Isten tudtukra adta, milyen következményekkel jár az esetleges engedetlenség.

d) Az első emberpártól várható lett volna, hogy a "beszélő kígyó", mint természetellenes jelenség óvatosságra inti őket. (Különösen a már elhangzott figyelmeztetés hátterén.)

e) Gyanút kellett volna ébresztenie annak is, hogy az idegen, és furcsa kígyó állításai ellentétesnek bizonyultak a Teremtőjükkel, akit ismertek, és akinek sokat köszönhettek.

Mindezek ellenére az ember végül mégiscsak inkább Sátánt tisztelte meg bizalmával. Erre nem lehet igazán logikus magyarázatot találni, mint ahogy magának a bűnnek a létrejöttére sem. Miért "jobb" lázadni, pusztítani, ölni, lopni, irigykedni, vádaskodni, vitatkozni, elvenni, uralkodni, megfélemlíteni...stb., mint szeretni. Ez a bűn titka.

A kísértés és elbukás általános törvényszerűségeit az ősbűn történetének leírása alapján pedig így foglalhatjuk össze: (vö. *Jak. 1:14-15*)

1) Az ember közelébe merészkedik a rossz dolgoknak. – Éva a fa alatt áll.

2) Az ember "szóba áll" a kísértéssel, hagyja, hogy "vonja és édesgesse tulajdon kívánsága" (*Jak. 1:14*) – Éva beszélgetni kezd a kígyóval.

3) Az ember barátokozni kezd a bűn gondolatával, mentségeket talál, ideológiát gyárt, hogy vágyát beteljesítse. Jellemző, hogy alapvetően az érzelmi beállítódások válnak a cselekedet mozgatórugójává – Éva "rájön", hogy a gyümölcs tulajdonképpen "jó, kedves és kívánatos".

4) Az elgyengülést, a "kívánság megfogadását" követi a bűn gyakorlati megcselekvése, "a bűn megszületése". – Éva szakít a fáról és ad belőle férjének is.

5) A bűn képletesen és bizonyos értelemben valóságosan is "halált nemz" mind saját életünkben, mind másokéban. (*Jak. 1:15*) – lásd alább a következményeket.

Az első bűn következményei

Éva és Ádám első engedetlensége nem maradt következmények nélkül. Az isteni törvénynek való ellentmondás a pusztulás felé vitte tovább emberi világunkat, ahogy azt a Teremtő előre megmondta. *“A bűn zsoldja a halál”* (Róm.6:23) vastörvénye a mai napig is érvényes. A szeretet törvényét semmibe vevő életmód önmagából fakadóan vezet az elmúlás felé.

Az első bűn után félelmetes gyorsasággal értek be az azonnali és alpozódtak meg a hosszútávú következmények.

Azonnali következmények

A tiltott fa gyümölcsének elfogyasztása után Ádám és Éva életében valami azonnal megváltozott. *“Megnyilatkoztak mindkettőjük szemei és észrevették, hogy mezítelenek.”* (I.Móz.3:7) Korábbi biztonságérzetük és harmónikus életük semmivé lett. Fügefalevelekből készített “ruhákkal” takargatták magukat egymás és Isten elől. Már nem vágytak arra, hogy Istennel találkozzanak, bűnük tudatában félelem és szégyen fogta el őket és elrejtőztek a Teremtő elől. (I.Móz.3:8) Sátán tipikus módszere, hogy miután csapdába csalta az embert és az elkövette vétkét, magára hagyja és félelmet ébreszt benne Istennel szemben. Az elmagányosodott emberben szégyenkezés, önvád ébred, elbújdokol Isten és emberek elől, majd vétkét saját maga próbálja megoldani “fügefalevelekkel”.

Isten maga indult el az ember keresésére. Tapintatosan egy kérdéssel próbálta benne elindítani az őszinte bűnfeltárást. *“Hol vagy?”* (I.Móz.3:9) Isten mindig kész arra, hogy megkeresse az eltévedt embert. Ő a Jó Pásztor, aki egyetlen elveszett juháért az életét is kész odaadni. *“Én vagyok a Jó Pásztor. A Jó Pásztor életét adja a juhokért”* (Ján.10: 11); *“Mert azért jött az Embernek Fia, hogy megkeresse és megtartsa ami elveszett.”* (Luk.19:10). Az ember része pusztán az, hogy elfogadja ezt a keresést és hívást. *“...aki hozzám jő, semmiképpen ki nem vetem”* (Ján.6:37). Ádám Isten kérdéseire sem válaszolt egyenesen elkövetett bűnét illetően. Amikor a Teremtő egyenesen rákérdezett: *“Avagy talán ettél a fáról, melytől tiltottalak, hogy arról ne egyél?”* (I. Móz.3:11b); akkor sem válaszolt őszintén, hanem háritani kezdett: *“Az asszony, akit (TE) mellém adtál, ő adott nekem arról a fáról, úgy ettem.”* (I.Móz.3:12). Ádám tehát a bűn felelősségét feleségére, sőt magára a Teremtőre terhelte. Isten nem amiatt kérdezgette Ádámot, mert nem tudta, mi történt valójában. Kérdései arra irányultak, hogy

óvatosan “kibábáskodja” az emberből az őszinteséget, bűne megvallását. A bűn természetéből viszont az fakad, hogy nem szeret nyilvánosságra kerülni. Ádám a végsőkig igyekezett kikerülni annak megvallását, hogy: igen, vétkeztem. De Éva sem tett másképp. A felé irányuló kérdésre “*Mit cselekedtél?*” hasonló módon egy háritással válaszolt “*A kígyó ámtott el engem, úgy ettem.*” (I. Móz.3.13) A mi életünkben sincs ez másképp. A legnehezebb őszintének lenni akkor, ha azt kell elismernünk, hogy valamiben vétkeztünk. Még önmagunk előtt is igyekszünk igazolni bűnünk jogosságát, vagy legalábbis csökkenteni benne saját felelősségünket. Háritunk másokra, a környezetünkre, a megszokásra, a saját adottságainkra, amelyeken “változtatni ugye nem lehet”...stb. Ősi időktől fogva kitaposott út ez lelkünkben a bűn következményeként.

Az első bűn azonnali következményeit a következőképpen foglalhatjuk össze:

- a bűn emberi módon való takargatása (I.Móz.3:7)
- elrejtőzés Isten elől (I. Móz.3:10)
- félelem (I. Móz.3:10)
- szégyenérzet (I. Móz.3:10)
- a felelősség áthárítása másokra, akár épp Istenre (I. Móz.3:12)

Hosszú távú következmények: “átok” és áldás (I. Móz.3:14-24)

Isten az első bűn lelepleződése után a Biblia szerint “*átkot*” mondott a kígyóra és az első emberpárra is. A Biblia fogalomvilágában az átok nem egy bosszúszomjas, misztikus varázsszöveg, hanem annak az előrevetítése, ami a megtörtént negatív események után – következményként – törvényszerűen várható. Egyrészt azért, mert a gonoszság természetéből fakadóan, mint egy lavina, egyre nagyobb gonoszságokat szül. Másrészt mert az ember szabad döntésével nem Istent választotta, hanem a jó és gonosz tudását, amivel földünket – ha bizonyos korlátozásokkal is, de – átadta Sátánnak, aki “*e világ fejedelme*” (Ján.14:30) lett. Ugyanakkor mindez az isteni rend szerint az ember jogos büntetése is volt, mintegy pedagógiai céllal, mert “*ha kegyelmet nyer a gonosz, nem tanul igazságot...*” (Ésa.26:10).

Az első bűn hosszútávú következményei a teljes földi létet érintették. Megjelent a betegség, a kórokozók, a káros növények, a fáradtság és a fájdalom. Megváltozott a férfi és a nő kapcsolata. A házasság eltorzult szerepei szerint ezek után sok esetben a férfi “*uralkodik*” az

ő feleségén, míg az *“epekedik”* őutána. (I.Móz.3:16). A legsúlyosabb következmény azonban kétség kívül a halhatatlanság elvesztése volt. *“Por vagy te és ismét porrá leszel”* (I.Móz.3:19c) hangzott Isten visszavonhatatlan ítélete, amely bizonyította, hogy Sátán hazudott az embernek. Az ember halála után megsemmisül, porrá lesz ismét és várja a feltámadást. Isten kegyelme így is megnyilatkozott abban, hogy az első emberpár nem halt meg azonnal. Lehetőségük nyílt arra, ahogy későbbi utódaiknak is, hogy a számukra adott életidő alatt bizonyosságát adják annak, melyik törvényt kívánják követni: az életét, vagy a halálát. Minden ember számára van választás. *“Mert nem gyönyörködöm a meghaló halálában, ezt mondja az Úr Isten. Térjete meg azért és éljete!”* (Ezék.18:32) Azonban csak ez a két út van. Semleges, *“harmadik oldal”* nincsen (Róm.6:6). Ádám és Éva bűne nem öröklődött, azaz *“kiki a maga bűneiért bűnhődik”* (Jer. Sir.3:39) és kiki a maga vétkei miatt hal meg (Róm.5:12).³

Az élet inentől kezdve tehát véges időtartamú lett, sőt a bűn sokasodásával egyre rövidebbé vált.

Isten jellemében az igazság és irgalom egyforma mértékben van jelen. Ezért természetszerű, hogy az *“átok”* kinyilatkoztatásával egyidőben elhangzott az első ígélet, az ún. *ősevangélium* (I. Móz.3:15) is, amely az eljövendő szabadítóról, valamint arról szolt, hogy Isten a bűn ellenére sem hagyja magára az embert. A minden földi teremtményért folyó nagy küzdelemben Isten, Szentleke által szerez bennünk kibékíthetetlen *“ellenségeskedést”* - a lelkiismeret által - a bűnnel szemben. Ahogy Sátánnak személyes, egyénre szabott terve van az ember elbuktatására, úgy Istennek is előre elkészített megváltási terve van az ember megmentésére. Szabad döntésünkön múlik, melyik befolyásnak engedünk. Az ember egyéni, jóra való küzdelmét egészíti ki az isteni Megváltó győzelme, aki által a bűntől való szabadulás végleges és tökéletes lesz.

Isten ígérete egyaránt vonatkozott az első bűneset szereplőire és utódaikra. Az asszony maga az egyház (folyamatos jelkép a Biblián belül lásd pl. *Gal.4.fej.*, *Jel.12.fej.*), az asszony magva minden ember, de kiváltképpen Jézus (*Gal.3:17 és 29.*), Sátán magva minden kor azon emberei, akik Isten törvénye és népe ellen élnek. (I.Ján.3:10). És bár a jövendölés világossá teszi, hogy az asszony magvából lett szabadító a kígyó áldozatává válik (*“sarkát mardosod”*),

³ A Biblia szerint tehát nincs „eredendő bűn”, azaz Ádám és Éva bűne nem öröklődött át utódaikra. Az emberi test és természet viszont egyre inkább satnyult és gyengült genetikusan és a szokások követése miatt az egymást követő generációk idején.

ugyanakkor az halálakor egyben le is győzi őt (“*fejedre tapos*”). Hihetetlenül mély és gazdag jelentésű jövendölés, jelképei és mondanivalója körbeöleli Bibliánkat, amely szinte ezzel kezdődik és ezzel is fejeződik be. (*Jel.12.fej.*)⁴

Isten szavai tehát felkészítették az embert a várható jó és rossz jövőre. Ádámnak és Évának el kellett távoznia Isten színe elől a maguk választotta életbe, de a Teremtő lehetőséget nyújtott nekik arra, hogy ragaszkodásukat és a szabadulásba való hitüket mind maguk, mind Isten, mind Sátán és a mennyei lények előtt kifejezhessék. “*Mert látványossága lettünk a világnak, úgy angyaloknak, mint embereknek*” (*I.Kor.4:9*) Isten az első emberpárnak megtanította az áldozati rendszert, amely innentől kezdve az igaz istenhit egyik ószövetségi kifejezési formája lett. *I. Móz.3:21* szerint Isten az áldás és átok elmondása után bőrruhákat készített az első emberpárnak. Azaz a bűneset napján valaki mégis meghalt az Édenkertben. Ez volt az első eset, hogy egy élőlény elpusztult, jelezvén a bűn halálos következményét, ugyanakkor Isten megváltási tervét is. Jog és igazság szerint az embernek kellett volna meghalnia. Azonban az embert megváltva egy helyettes élőlény, egy bárány vált áldozattá. Ez a véres áldozat mutatott előre a Szabadítóra, Istennek arra a Bárányára, aki magára vállalva a bűn büntetését, elveszi a világ minden vétékét. (*Ján.1:29, Jel.5:12*)

“*Tudván, hogy nem veszendő holmin, ezüstön vagy aranyon váltattatok meg a ti atyáitoktól örökölt hiábavaló életetekből, hanem drága véren, mint hibátlan és szeplőtlen bárányn, a Krisztusén, aki eleve el volt ugyan rendelve a világ megalapítása előtt, megjelent pedig az idők végén tiérettetek*” (*I.Pét.1:18-20*).

3.4. Kain és Ábel története: az első gyilkosság és “vallásháború” (I. Móz. 4. fejezet)

Ádám és Éva Édentől keletre telepedett meg, hamarosan utódaik is születtek. Az Édenkert ugyan megmaradt, de többé nem léphettek be oda, hogy bűnnel fertőzöttségük mellé ne kapjanak örök életet. (*I.Móz.3:22-24*) Hogy miért volt erre szükség? Csak gondoljunk bele, hol tartana világunk, ha mindannyian örökké élnénk...

Ádám és Éva már első gyermekében az Ígéret Fiát látta. Kain neve jelentése: “*Nyertem férfit az Úrtól*” vagy “*Nyertem férfit, az Urat.*” (*I. Móz.4:1*) Ez a remény azonban hamarosan fájdalmas csalódássá vált.

⁴Az Ósevangélium értelmezésével kapcsolatban ajánljuk Vankó Zsuzsa: Az ősevangélium című kétrészes tanulmányát In: Jó Hír 1991/1-2

Ahhoz, hogy Kain és Ábel történetét megértsük, tisztáznunk kell az Isten által elrendelt áldozat, ill. a különféle egyéb áldozati formák jelképes jelentését. Ezek összefoglalását csak később, *III. Móz. 1-7. fejezeteiben* találjuk leírva, de alapjait már a kezdetektől fogva gyakorolták.⁵ A történet szempontjából a bűnért való áldozat és a hálaáldozat bír jelentőséggel. Ezek indítékuk és formájuk tekintetében egyaránt eltértek egymástól. A bűnért való áldozat a bűn felismerésén, a büntudat kialakulásán és a bűnösség nyilvános elismerésén alapult. Akinek a lelkében mindez meggyőződéssé érett, annak egy ép, hím állatot (rendszerint bárányt) kellett áldozatként bemutatnia. Ezzel jelképesen kifejezte az "*Istennek ama Bárányába*" (*Ján. 1:29*) vetett hitét, aki mint Megváltó a helyettes áldozatával és halálával felmentheti a bűnbánó bűnöst a bűn jogos büntetésének hatálya alól. A hálaáldozat – az előbbiektől eltérően – az Isten sokféle földi áldása fölött érzett öröm és hála kifejeződési formája volt és elsősorban termények, élelmiszerek formájában került bemutatásra, mert ezek az isteni gondviselés gyümölcsei.

A történet szerint Ábel az előbbi, Kain az utóbbi formában mutatott be áldozatot. Látszólag persze kézenfekvő, hogy ki-ki a maga foglalkozása szerint vitt vagy állatot vagy növényi terményt az Úr színe elé. Azonban mint már láttuk, az áldozat mibenlétének és formájának jelképes jelentése volt, így – amennyiben ez igényként felmerült – egymás között cserélhették Istennek szánt felajánlásaikat.

Az első emberpár a Szabadítóra vonatkozó ígéretet és az áldozat mikéntjét évszázadokon keresztül, első kézből hagyományozta át utódaira. Hosszú életidejük alatt generációknak mesélték el a teremtés, bűneset és evangélium szavait.

Kain és öccse, Ábel eltérő módon viszonyultak Istenhez. Ábel áldozata – őszintesége és bizalma miatt – Isten szemében becsesebb volt Kainénál (*Zsid.11:4*) Ábel áldozata jelképesen a bűnösség, a megváltásra szorultság tudatát fejezte ki. Kainé csupán talán hálát, bár

⁵ Arra, hogy a később írásba foglalt rendelkezések korábban, – kezdetől – hatályban voltak, az áldozati rendszeren kívül más példákat is találunk a Bibliában: 1. Az özönvíz előtt Isten úgy rendelkezett, hogy a "tisztának" mondott, áldozat - és később fogyasztás céljára használható állatokból 7-7 db-ot vigyen Noé a bárkába, míg a "tisztátalanokból" 1-1 párt a faj fenntartása céljából (*I. Móz.7:2*). Noha csak *III. Móz. 11. fejezetében* olvashatjuk a két csoport tételes leírását, nyilvánvaló, hogy már Noé számára is ismert kategóriák voltak. 2. Szintén csak Mózes korában kerül írásba foglalásra a 10 parancsolat, de már előbb is találkozunk olyan hivatkozásokkal, amelyek pl. a házasságtörést súlyos bűnnek tekintették. (pl. Ábrahám és Gérár király: *I. Móz. 20:2-9*; Potifárné és József: *I. Móz. 39:9* stb.)

valószínű, hogy ezt is csak megszokásból tette. Ő a magaválasztotta módon "követte" szülei hitét. Kain áldozatából épp a lényeg, a bűnfelismerés, a bűnbánat és a megváltásban való hit hiányzott. Ha Isten elfogadta volna az elsőszülött fiú formális közeledését, akkor ebben a végzetes tévedésében erősítette volna meg. Elsősorban tehát épp Kain érdekét szolgálta az az elutasítás, amit ő azonban nem tudott megérteni, elfogadni. Ahelyett, hogy magába tekintett volna és okult volna Isten tanításából az öccsére kezdett irigykedni (I.Móz.4:5).

Isten látta a torz, helytelen reakciókat, amelyek az elutasítás nyomán Kain lelkében felébredtek és megpróbálta megakadályozni azok kibontakozását: *"És monda az Úr Kainnak: Miért gerjedtél haragra? és miért csüggesztéd le fejedet? Hiszen, ha jól cselekszel, emelt fővel járhatsz; ha pedig nem jól cselekszel, a bűn az ajtó előtt leselkedik, és reád van vágyódása; de te uralkodjál rajta."* (I. Móz.4:6-7) Ezek a szavak a figyelmeztetésen túl az élet egyik legfőbb értékére is ráirányítják a figyelmet: "emelt fővel járni". A becsületes, igaz élet legfőbb jutalma, amit rendszerint csak akkor becsülünk igazi értéke szerint, ha már elveszítettük. Ugyanakkor a kísértés természetét is érzékletesen fejezik ki ezek a szavak: "az ajtó előtt leselkedik", hogy az első adandó alkalommal besurranjon az életünkbe és megfertőzze, tönkregyegye azt. A belső békétlenség, az irigység és harag, amivel Kain küzdött, kifejezetten melegágya a rossz, helytelen, indulati döntéseknek. Erre kívánta figyelmeztetni Isten Ádám és Éva első gyermekét.

Az Úr óvása ellenére azonban bekövetkezett az újabb bűn, még hozzá a legszélsőségesebb módon: gyilkosság, testvérgyilkosság formájában. Iszonyú megrázkódtatás lehetett Ádámnak és Évának látni, hogy egyik fiuk meghal a másik kezétől. Ekkor érthették meg azt, ami máig is sokakat foglalkoztat, hogy bár látszólag jelentéktelen volt az első engedetlenség, mégis alkalmas volt arra, hogy megnyissa a zsilipet a rossz áradata előtt, ami egyre rohamosabban burjánzott el, mint egy "gazdag lombozatú vadfa" (Zsolt.37:35). Nem kellett hozzá sok idő, csupán egyetlen emberöltő és máris a legsúlyosabb formában jelent meg a bűn. Miért ölte meg Kain Ábelt? A Biblia döbbenetes válasz ad rá: "mert az ő cselekedetei gonoszok voltak, a testvéreé pedig igazak" (I.Ján.3:12) Nincs rá logikus magyarázat, ebben a világban mégis törvényszerű, hogy a jó, az igaz ember tövis és szálka a gonoszok szemében. (Mik.7:4)

Isten következetes, a körülményektől és az adott személy "érdemeitől" független mentő szándékát bizonyítja, hogy Kaint nem csupán előzetesen figyelmeztette és próbálta visszatartani, hanem a tette elkövetése után sem hagyta magára. Az első emberpárhoz

hasonlóan őt is tapintatosan, kérdéssel kereste meg, olyan kérdéssel, amivel gondolkodtatni akarta és amely által a lelkiismeretét ébresztgette: "*És monda az Úr Kainnak: Hol van Ábel a te atyádfia?*" (I.Móz.4:9a) Kain azonban nem tört meg, nem szállt magába, hanem magabiztosan pimasz, cinikus és hazug választ adott: "*Ő pedig monda:Nem tudom, avagy őrizője vagyok-é én az én atyámfiának?*"(I.Móz.4:9b) Kain csak akkor mutatott némi sajnálkozást, amikor bűnbánat hiányában elhangzott fölötte a számkivetés ítélete: "*Akkor monda Kain az Úrnak: Nagyobb az én büntetésem, hogyszem elhordozhatnám.*"(I.Móz. 4:13) Azonban ez a szomorúság félreérthetetlenül nem tettének, hanem tette következményének szólt. Nem az elkövetett és megváltozhatatlan bűnt, testvére halálát fájlalta, hanem saját maga felett sajnálkozott a büntetés hallatán. Ez a hamis bűnbánat tipikus esete, amikor az ember bár sír, "*nem találja a megbánás helyét*" (Zsid.12:17), mert tulajdonképpen önmagát siratja.

Kaint Isten számkivetéssel büntette. Tilos volt rajta bosszút állni Ábel halála miatt.

Kik lehetnek volna azok, akik ezt a vérbosszút végrehajtják? A kérdés jogos és több olyan problémát is felvet, amelyre ki kell térnünk.

A Biblia kezdetben látszólag egyáltalán nem tesz említést lánygyermek szüléséről, csupán közli, hogy "*Kain ismerte az ő feleségét...*" (I.Móz. 4:17). I.Móz. 5:4-ben azonban már azt olvassuk, hogy "*Ádám nemzett fiaikat és leányokat*". Annak az oka, hogy a lányokról alig tesz említést a Biblia, a korabeli társadalom szemléletében és értékrendjében keresendő, ami gyakorlatilag az egész Biblián végigvonul és érezteti hatását. Ebben az időben patriarchális, azaz apa-központú nagycsaládok alkották a társadalom alapegységét, így a férfiak szerepe és jelentősége nagyobb volt a nőkénel. Egy lány születését sokszor nem is tartották fontosnak, hisz nagy valószínűséggel nem maradt az apai házban. (Ez a jelenség nem is olyan rég még nálunk is ismert volt, "gyermek"-en csak a fiúgyermeket értették.) Tehát, bár a Biblia csak egy-két szóval utal rá, Ádámnak és Évának fiú és lánygyermekük születtek, akik egymás között házasodtak.

Ez újabb problémát vet fel, a vérfertőzés kérdését. Vérszerinti testvérek, közeli rokonok házasságkötése esetén köztudottan nagy a valószínűsége annak, hogy fogyatékos utódok születnek. Ezért a vérfertőzést a mai polgári törvények tiltják. Hogyan lehetséges mégis az, hogy a Biblia szerint ez a szokás az első generációk idején általános volt?

Itt ismét a Biblia sajátos történelem szemléletét kell figyelembe vennünk, ami gyökeresen

eltér az általánosan uralkodó nézettől. Az utóbbi, evolúciós felfogás szerint egy folyamatos fejlődés, felívelés jellemzi az emberiséget és annak történelmét, míg a Biblia ennek éppen az ellenkezőjéről, a szüntelen és egyre erősödő hanyatlásról beszél. A kezdeti, tökéletes teremtés után, az erkölcsi bukást követően, az élet minden területén fokozatos, általános hanyatlás vette kezdetét. Azok a ma ismert rendellenességek, amelyek testvérházasság esetén az utódok genetikusan meghatározott megbetegedései hátterében meghúzódnak (a sérült DNS – amely a különböző örökletes tulajdonságok átörökítésért felelős molekulalánc) minden bizonnyal ismeretlenek voltak egy olyan világban, ahol "*minden igen jó*" volt, vagy amelyben még csak megindult a romlás folyamata. Az évezredek múltával azonban – főként a vízözönt követő megváltozott élet hatására – az egyes betegségekre való hajlam lassan megjelent az emberi génállományban is. Azt, hogy a Biblia ebben a vonatkozásban is mennyire következetes, bizonyítja, hogy Mózes idejére – i.e. 1500-1400-as évek – már megjelent a testvérházasság és a közeli rokonok házasságának tilalma, ahogy az napjainkban is ismert (*III. Móz. 18. fejelet*). Ebből arra következtethetünk, hogy a rokonházasság a Biblia előtt nem ismeretlen jelenség, de veszélyei csak egy bizonyos idő után jelentek meg az ember genetikai állományának torzulása miatt.

Fenti kitérőnk alapján tehát arra juthatunk, hogy Kain elűzetésekor vitte magával saját, szűkebb családját is, ugyanakkor elkülönült szüleitől, egyéb testvéreitől és azok leszármazottaitól. Az ő vérbosszújától óvta meg Kaint Isten kijelentése, "bélyege". Kain és kísérete még keletebbre, jelképesen és valóságosan is még távolabbra vándorolt az Éden kertjétől. A Biblia beszámolója szerint így alakult ki az emberiség első két nemzettsége: Kain utódaiból a kaiták és az Ábel után született Sétől a séthiták.